

DOTSENT DR. MED. G. ROOKS

**ABORDIST
JA SELLE TAGAJÄRGEDEST**

ÄRATRÜKK «TERVIS» NR. 1, 1935

EESTI TERVISHOIU MUUSEUMI VÄLJAANNE NR. 84

TARTU 1935

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

i 33215996

Abordist ja selle tagajärgedest.

Abordi ehk nurisünnituse all mõistetakse raseduse katkemist säärases raseduse järgus, kus loode ei ole veel jõudnud areneda eluvõimeliseks, see oleks, enne 28—30 rasedusnädalat.

Abort võib tekkida iseendast isiku kehaliste iseärasuste tõttu või mitmesuguste haiguste tagajärjel, harva ka juhuslistest vigastustest; umbes 10% kõigist rasedusjuhtudest lõpevad nii nurisünnitusega. Tegelikult on aga abortide arv palju suurem; nurisünnitus, mis tekib iseendast, moodustab selles arvus vaid vähema osa. Abortide suur arv langeb peamiselt kunsttehisliku aborti arvele.

Kunsttehisliku aborti karistavuse üle on palju vaieldud, eriti meie ajal. Arstid, juristid, teoloogid, majandusteadlased, poliitikategelased, õigeenikud jne. on avaldanud siin oma seisukohti. On avaldatud mõtteid nii karistuse poolt kui vastu, mitmesuguste põhjendustega. Tegelikult on aborti täielik vabaksandmine seni järgnenud aga ainult Nõukogude Venemaal 1920. a., kuna teistes riikides vabaksandmine säärasel kujul pole leidnud küllaldaselt poolehoidu. Kõige rohkem, mis seadusandlused mujal ses suhtes on lubanud, on see, et arstilise näidustuse kõrval, on lubatud mõnel pool aborti ettevõtmine ka õiegeenilisel ja sotsiaalseil kaalutlusil. Arstilisel näidustusel võib abort ettevõetud saada siis, kui raseda naise elu sünnituse läbi võib sattuda hädaohtu, või kui sünnitus võib põhjustada temal raskekujulist teravise rikkumist. Õiegeeniline näidustus näeb ette raseduse katkestamise võimalust ka juhul, kui oodata on, et laps sünnib vaimliste või raskete parandamata kehaliste riketega. Sotsiaalne näidustus arvestab ka raskeid majanduslikke olukordi, eeltingimuseks on siin aga sageli see, et rasedal emal oleksid olnud enne 3 kuni 5 last. Sääraseid võimalusi näeb ette Läti seadus, Tšehho-Slovakkia seaduste projekt ja mõnede teiste maade seadused ning kavad. Ka raseduse katkestamise võimalus vägistamise puhul, ja allealiste juures on mõnel pool ette nähtud.

Ka meil Eestis tekitas abordiküsimus kriminaalseaduste reformeerimisel lahkarvamusi. Lõppkujul jäi abort karistatavaks. Õiegeenilist ega sotsiaalset näidustust meie Kriminaalseadustik ette ei näe, on aga võimalik, et esimene siiski pääseb maksvusele koos sterliseerimiseseadusega.

Meie Kriminaalseadustikus kõlavad aborti kohta ettenähtud seadused järgmiselt:

§ 193. Ema, kes süüdlane oma raseduse tahtlikus katkestamises, karistatakse:

arestiga mitte üle kuue kuu.

§ 194. Süüdlast naisisiku raseduse katkestamises karistatakse:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.

Kui raseduse katkestamine oli süüdlasele äriajamiseks või sellele järgnes ema surm, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui raseduse katkestamise saatis korda arst või ämmaemand, siis võib kohus neile peale selle keelata praktika ühest kuni viie aastani ja otsuse avalikult ajalehes välja kuulutada.

Kui raseduse katkestamine saadeti korda raseda enese nõusolekuta, siis karistatakse süüdlast:

sunnitööga mitte üle kaheksa aasta.

Karistuse normid on seega võrreldes senistega muutunud vähemaks, eriti vähemaks on muutunud karistused ka ema suhtes, kuid seal, kus aborditegemine äriasjaks oli, võivad ka siin tegijatele rängad karistused järgneda.

Tegelik elu näitab, et abort on mitmeti ohtlik nii isikule kui rahvale. Abortide vastu võitlemine on seetõttu tingimata tarvilik. Ka abortide keeld taotleb osalt seda sihti. Kui võrt see aga üksi suudab abortide tegemist tõkestada on küsitav. Seadus on rohkem õigusliseks kaitseks tärkavale elule, ta toetab keeluga ka neid, kel rohkem ematunnet ja taht lapse järgi.

Positiivseid tulemusi abortide tagasiminekuks võiks aga rohkem loota rahva kõlblise taseme tõstmisega, perekonnaelu süvenemisega jne., mis suudaksid hävitada pikapeale „hirmu lapse eest“.

Aborti teha laskjad ei ole suurelt osalt mitte küllalt teadlikud selle tagajärgedes ja ohus, mis neid varitseb. Kunstliku aborti tagajärjed on isikule sageli väga rasked. Tema tagajärjed ulatuvad aga ka kaugemale — ühiskonda ja rahvasse, millepärast seda küsimust peab kõigile selgitama.

Abortide arv on paljudes riikides suur. Pariisis näiteks arvestas Bertillon juba 1910. aastal 50 tundade abordiga aastas. Lyonis tuli samal ajal ette 19 tuhat aborti. Viinis arvestati enne sõda aastas umbes 60 tuhande abordiga, kuna New-Yõrgis Lewin'e'i järgi see arv küünis 80 tuhandesse. Veel suuremad on need arvud, kui vaadelda üleriiklisi andmeid suuremates riikides. Nii arvestab Bumm, näiteks Saksamaal, ligi miljon abordiga aastas.

Abortide arv on näidanud paljudes maades, eriti viimasel ajal suurt tõusu. Kui näiteks Saksamaal Berliinis Bumm'i järgi 1916. aastal tuli iga saja sünnituse peale 20 aborti, siis kümme aastat hiljem, s. o. 1926. a. näeme juba 50 aborti. Sedasama võib tähel-

dada ka mujal. Selle abortide arvu tõusu kõrval näeme aga ühtlasi sündivuse langust. Kui Saksamaal nii 1913. a. iga tuhande elaniku peale sündis 28,3 last, siis on see arv 1923. a. vähenenud 21,6-le. Siit näeme, et aborti küsimus omab suure tähenduse ka rahvaarvu juurekasvus. Riikides, nagu Venemaa, kus sigivus on väga suur (sündimuse määr 34—36 tuhande elaniku kohta, seega pea 2 korda suurem kui meil) ja kus suremus meie omast palju ei erine, ei avalda aborti juhtude sagesus erilist mõju. Ka nendes riikides, kus suremus on väike, ei ole abortid rahva arvule nii ohtlikud. Nii näit.: Rootsis, Taanis, Norras, Hollandis, Inglismaal, kus sündimuse määr mitte palju ei erine meie omast, hoolitseb juurekasvu eest madal suremus (tuhande elaniku kohta 10—12). Meil on aga väheldase sigivuse kõrval ka suremus suur (tuhande elaniku kohta 16—18), millepärast abortide sagesus ka eriti ohtlik.

Kuidas on lugu abortide esinemisega meil, seda näitavad Sossi ja eriti Kleitsemanni kokkuvõtted. Tartu Ülikooli Naistekliinikus tuli nii 1900. a. iga 12 sünnitaja kohta 1 aborti juht. 1914. a. tuli 1 aborti juht juba 5,5 sünnitaja kohta ning 1921.—1926. a. esines juba iga 2,2 sünnitaja kohta 1 abort. (Üldse oli kliinikus 1921.—1926. a. aborti puhul 2019 isikut, s. o. 17,5% kõigest haigeist.) Näeme väga suurt abordi arvude tõusu. Suured on, ja samuti tõusu näitavad ka üleriiklikud andmed. 1922. a. tuli Eestis üks registreeritud abort 7,2 sünnitaja kohta, 1925. a. langes ühe reg. aborti kohta aga veel vaevalt 6 sünnitust. Eriti suur on abortide arv linnades, kus 1924. a. iga 1,9 sündinu kohta esines 1 registr. abort (osalt on näiliselt suurenemine linnades seletatav siin asuvate kliinikutega, kuhu tulevad ka aborti juhud maalt). Abortide üldarvu võiks meil Kleitsemanni järgi aastast ligi 9 tuhande peale arvata. Umbes 90% nendest abortidest on kunsttehislikud. Siit näeme, palju on rahvaarv kaotanud abortide arvel aastate vältel.

Abordid on rahvale ja ühiskonnale aga suureks paheks ka mitmelt teiselt seisukohalt. Nad suurendavad haigete arvu, kes vajavad abi ja hooldamist, emade surma läbi suurendavad nad ka suremust jne.

Nüüd aga tuleme aborti ja selle tagajärgede juure, mida need valmistavad isikule endale.

Aborti kutsutakse esile teatavasti mitmel teel. Üheltpoolt tarvitatakse mitmesuguseid sisemisi vahendeid, teiselt poolt mehaanilisi. Mis puutub esimestesse, siis peab ütleva, et ei ole olemas säärast ainet, mis sissevõttes põhjustaks tingimata raseduse katkemise. Aborti esilekutsumiseks sissevõetavad ained on tavaliselt mürkained; nad põhjustavad ema juures mürgistuse ning ainult selle mürgistuse kõrvalnähtuna võib järgneda ka abort. Mürgistus võib aga saada surmavaks ka emale. Ainet, mis ilma üldmürgis-

tuseta põhjustaks tingimata raseduse katkemise, ei ole olemas. Sisemiste vahendite tarvitamine ei ole seetõttu ka väga levinud. Siiski on esinenud meilgi sel alal surmajuhte.

Sagedamalt kasustatakse aborti esilekutsumiseks mehaanilisi vahendeid. Arstilises praksises toimetatakse emaka puhastust eriliste instrumentidega. Salajaste abortide puhul kasustatakse abortitegijate poolt mitmesuguseid vahendeid, mida sisse viiakse rasedasse emakasse ja mis võõrkehana kutsuvad esile emaka kokkutõmbeid. Sagedamalt tarvitatakse selleks kummitorusid, kateetreid jne. Kuid ka mitmesugused teised vahendid, nagu puupulgad, sukavardad jne. on selleks leidnud kasustamist.

Ka mitmesuguste vedelikkude süstimise teel emakasse püütakse kätte saada raseduse katkemist.

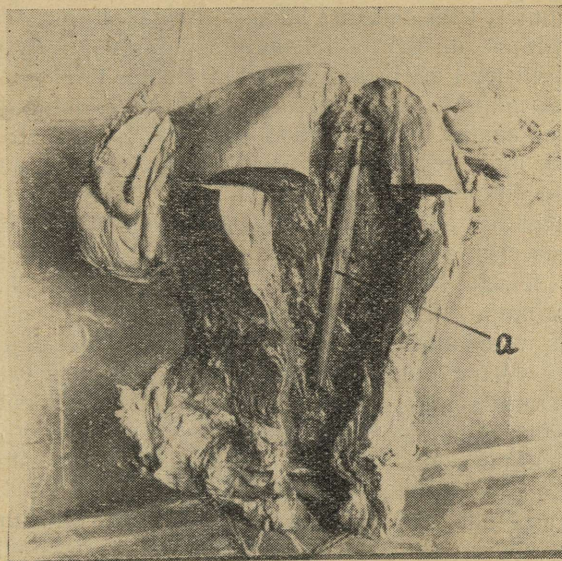
Abort algab tavaliselt enam või vähem suurema verejooksuga suguosadest, kusjuures veri eraldub paksude tükkidena, hüüvena. Nende hüüvete hulgas leitakse mitte harva ka loode, kas ühes lootevilliga või osade kaupa, kusjuures enne eemaldub loode, siis päramised.

Ei tõmbu emakas korralikult kokku, mis abortide puhul sagedane, siis jäävad päramiste osad emakasse peatuma ning seetõttu kestab verejooks edasi. Verejooks on abortide puhul üks kardetavamaist tüsitusist.¹⁾ Siin esineb isegi surmavaid verekaotusi. Pikemalt kestev verejooks võib aga ka teisiti kardetavaks muutuda, kutsudes esile nõrkuse ja kiduruse; inimene võib seeläbi ka hulgaks ajaks jääda töövõimetuks, ühtlasi muutudes vastuvõtlikumaks juhuslikele haigustele. On emakasse päramiste osad sisse jäänud, pöördatakse kestva verejooksu puhul arstide poole, kes peavad andma operatiivset abi.

Veel suurema tähtsuse kui verejooks, omavad abortide puhul põletikud. Ka iseendast tekkiva aborti puhul võivad põletikud järgneda, kuid need mööduvad tavaliselt kergemalt. Kunsttehisliku aborti puhul aga on seisukord palju raskem. Süstitakse emakasse abortitegemise otstarbel mingit vedelikku, või asetatakse sinna mõni võõrkeha, nagu kateeter, varras või muud, siis peitub kõige suurem oht selles, et nimetatud vahendiga viiakse emakasse ka pisikud, mis võivad asuda riistal ise, või ülekantud saada sellele kätelt, suguosadelt ja mujalt. Rase emakas on sisseviidud pisikutele väga vastuvõtlik, eriti kus päramiste eraldudes emakaõõnes tekib laialdane haava pind, kus pisikud oma levikule soodsat toitu saavad. Kõvade vahendite sisseviies tekitatakse vigastusi emaka kaelas, emaka põhjas. Tulevad ette isegi juhud täieliku emakaseina mulgustamisega, kus sisseviidud vahend pistetakse juhuslikult läbi emaka seina, sealjuures võivad vigastatud saada ka põis, pärasool jne. Nendele juhtudele, kui operatiivne

1) Tüsitus = keerustus, uute haiguste juurdetulek.

abi puudub, järgneb tavaliselt surm. Vigastuste tekkimine ei ole võimalik mitte ainult vähikute, vaid ka arstide läbi. Engelman korraldas Saksamaal ringkõsimuse umbes saja kliiniku juhataja keskel, et selgitada seda küsimust. Saadud vastustest selgus, et arstide poolt oli tekitatud vigastusi 375 korral, kusjuures 99 juhtu lõppesid surmaga. Kuid tähendasin juba, et vigastuste tekkimine ei olegi alati oluline; sisseviidud pisikud võivad ilma selletagi levida. Viimastel aegadel, kus eriti on hakatud tarvitama abordiks pehmeid vahendeid, on suuremate vigastuste esinemine jäänud harvemaks, kuid põletikud esinevad siiski. Kliinikutesse

Pilt 1. Emakas, eesmist külge mööda lahtilõigatud.

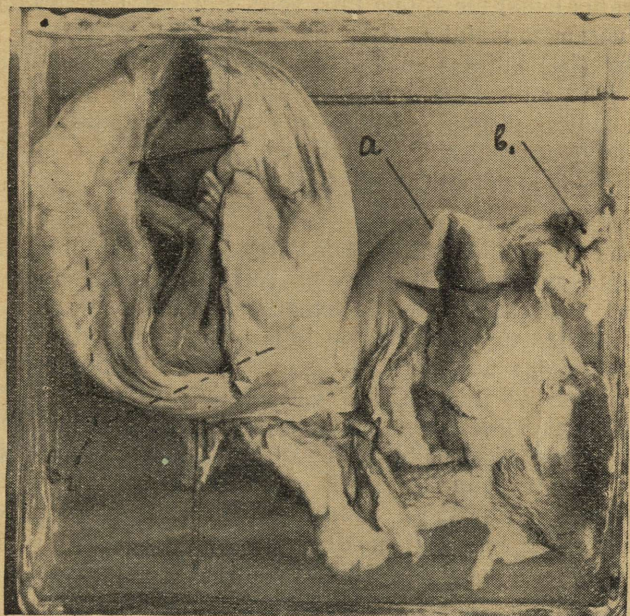
Põletikuline, suurenenud emakas, selle õõnes leiduva puupulgaga (a), mis põhjustas aborti ja ema surma. Üleval külgedel on näha munarjehesid ja munasarjasid.

tulnud abordijuhtudel on täheldatud kuni 50%-il palavikku. Emakast valguvad pisikud mahlatedesse ning verre, nii võivad nad põhjustada kõige kardetavama tüsistuse — veremürgistuse ja kõhukelme põletiku, kus surma oht väga suur. (Külmavärinad, kõrge palavikud, raske üldine seisukord on siin osalt tunnusteks). Mõnedel juhtudel võib surm järgneda ka kiiresti aborti toimingu juures; need on juhud, kus tegemist erilise emaka ärritusega — šhok, või kus õhk (eriti süstimiste juures) satub emaka tõmbsoontesse, kust see südamesse üle kandub, mis viib selle tegevuse seismajäämisele.

Suremus abortide tagajärjel näitab mõnel pool suuremaid arvusid, mõnel pool vähemaid, olenedes haiguse raskusest ja pisi-
kutest, mis sisse viidi. Z o m a k i o n arvestab surevust 3—5%-iga, Christian 4,7%-iga, kuna Benthin isegi 25%-iga. Kuid ka surevus 3—5% on isegi suur. Mida oskamatum on aborditegija, seda suurem on ka suremus. Saksamaal, võttes iga 50 juhu peale üks surmajuht, annaks abort aastas 8 tuhat surmajuhtu, mis moodustab $\frac{1}{3}$ tuberkuloosi surmajuhtudest (T a l v i k). Meil võiks arvestada aastas kuni paarisaja surmajuhuga. Tartu ülikooli koh-
tuliku arstiteaduse instituudis on olnud tegemist aastate jooksul hulga juhtudega, kus surm oli järgnenud aborti tagajärjel. 1. VIII 20 kuni 1. I 35 oli 2057 lahangu hulgas surma juhte aborti tagajärjel 126, s. o. 6,1% lahangu üldarvust. Ajavahemikul 1920—1927 oli neid 53 ja ajavahemikul 1928—1934 — 73, seega on aborti surmajuhte hilisemal ajal esinenud enam, keskmiselt kümne ümber aastas. Need juhud on olnud peamiselt kriminaal aborti juhud, mille eest tegijad on saanud karistusi. Enamuses on need abordid toimunud mehaaniliste vahenditega, üksikjuhtudel sisemiste vahendite abil, mis põhjustasid surmava mürgistuse. Rõh-
huvas enamuses on surm järgnenud v e r e m ü r g i s t u s e s t, kus esinesid ka teised tüsitused — kõhukelme põletik, mädanikud kopsudes, ja mujal, neeru-, kopsupõletikud jne. Harvem oli sur-
mapõhjuseks verekaotus. Eriti rasked olid üksikud juhud, kus abort oli ette võetud puupulkadega ja teiste sarnaste vahenditega. Ülesvõte I näitab emakat ühest säärasest juhust. Abielunaine, 33 a. v., haigestus verejooksuga ja suri. (9. IV 29). Loode oli ära tulnud. Lahangul selgus, et ema oli surnud kunsttehisliku aborti tagajärjel. Kadunu oli käinud selleks kellegi naise pool, kes temale aetas emakasse ühe 10,8 cm pika ja 0,3—0,7 cm jämeduse, noaga valmistatud pulga. Pulk oli emaka tagaseinal tekitanud renni-
taolise vigastuse. Abort järgnes, pulk aga oli jäänud emakasse, nagu seda pildil I näeme. Ühes pulgaga pääsesid emakasse pisi-
kud, mis põhjustasid raskekujulisi põletikulisi muutuseid, mis and-
sid vähe hiljem pinda üldisele veremürgistusele ja surmale. Lei-
nama jäid viis last! Mõnedel juhtudel on kõvade riistade läbi toi-
munud ka emaka seina täielik mulgustus. Surnud emadest olid suurem osa abielulised 59, siis vallalised 43, leski 2, lahutatuid 1. Perekonnaseis ei olnud märgitud 19. Eluea järgi oli alla 20-aas-
taseid — 13; 20—25 a. — 23; 25—30 a. — 27; 30—35 a. — 26; 35—40 a. — 26; üle 40 a. — 4; eluiga tähendamata — 7. Eluiga kuni 30 aastani on andnud seega kõige rohkem surmajuhte. Emad märkasid neid raskeid tagajärgi, mida anda võib abort alles siis, kui olid juba surivoodil. Mitte alati ei ole äärmine puudus, viletsus olnud tõukeks; lapse üleskasvatamise võimalusi oleks olnud paljudel.

Kuid ka need juhud, mis ei lõpe surmaga, ei tähenda kõik veel

paranemist. Siingi on veel mitmeid ohte olemas. Põletikulised protsessid võivad piirduda ka suguelunditega — emakaga, munajuhadega ja munasarjadega, ning jätta siin pikemaks ajaks haigusi. Liitumised ja põletikud põhjustavad valusid, kuukorratusi jne. Nende haiguslike muutuste kõrval omavad erilise tähtsuse üleselle ka muutused, mis avaldavad oma mõju edaspidistele rasedustele. Lähivad põietikud üle munajuhadele, siis on võimalik, et selle limaskestas esinevate muutuste tõttu sugutatud munarakud (munarakud tulevad munasarjadest) ei saa edasiviidud õigesse kohta emakasse, vaid jäävad peatuma munajuhas, mille tulemuseks

Pilt 2. Emakaväline rasedus 5.—6. kuul.

Rasedus tekkinud parempoolses munajuhas (b_2), kus loode nähtav. Emakas (a) ja vasempoolne munajuha (b_1) normaalse suurusega.

võib olla emaka väline rasedus. Rasedus areneb emaka asemel munajuhas. Tavaliselt ei arene siin rasedus mitte üle mõne kuu. Ei ole käepärast arstiabi, lõpevad säärased juhud surmaga — munajuha rebeneb ja inimene sureb sisemise verekaotuse tagajärjel. Selgub emakaväline rasedus aegsasti, võetakse ette operatsioon. Emakavälise raseduse juhud viimastel aegadel ei ole haruldased. Tartu ülik. kohtuliku arstiteaduse instituudis on pea iga aasta tulnud lahkamisele üks säärane surmajuht, kus noor inimene äkki teadmata põhjustel ära surnud — surma põhjuseks osutus lahangul emaka väline rasedus. Kahel juhul on aimatud rasedust ning

on ettevõetud abort. Emakasse viidud vahendite läbi tekkis veremürgistus — ema suri, loode jäi aga puutumata, kuna see ei asunud üldse emaka õõnes, vaid munajuhas. Tavaliselt munajuha, kus areneb rasedus, rebeneb 2., 3. kuul. Harvemad on juhud, kus rasedus areneb siin kaugemale. Juuresolev pilt 2 näitab üht emakavälise raseduse juhtu möödunud aastast, kus ette tuli üldse 3 emakavälise raseduse juhtu. Siin oli tegemist 25 a. v., vallalise naisega, kes tundis kõhus juba mõnda aega valusid ja kes ühel päeval järsku haigestus ning (1. X 34) suri. Lahangul selgus, et see naisterahvas oli surnud sisemise verejooksu tagajärjel. Kõhuõõnes leidus temal üle kolme liitri verd. Emakas (a) (vaata pilt 2), samuti vasem munajuha (b), on normaalse suurusega. Parem munajuha (b₂) kujutas enesest oma keskosas aga vastsündinu pea suurust põit, mille tagapinnal rebend, kus kärisenud olid ka vereooned, millest järgnes surmav verejooks. Munajuha (b₂) lahti-lõikamisel leidus selles 23 cm pikkune loode. Rasedus oli siin seega kestnud 5—6 kuud, millepoolest see juht on haruldane.

Üheks kardetavaks tagajärjeks abordile peale teiste on ka veel sigimatus eesinimine, mis sellele järgneda võib. Munajuhade ummistus, munasarjade liitumine jne. võivad sulgeda munarakkudele vajalikud teed, mille tulemuseks on, et naine peale olnud aborti enam üldse rasedaks ei jää. Ka bioloogiline sigimatus, sisesekretsiooni näärmetes tekkivate rikete tõttu võib aborti tagajärjel ette tulla. Sääraseid juhte täheldavad klinitsistid mitte harva, ning seetõttu on abortide tegemine ohtlik eriti neile, kellel lapsi ei ole ja kes seda teevad esmakordselt. Hilisemaid kaebusi, et abielus ei ole lapsi, ei ole võimalik sageli enam parandada. Z o m a k i o n i järgi järgneb tüsistustega abortel sigimatus kuni 80% juhtudest. Umbes 15—20% isikuil peale olnud aborti jäävad kauemaks püsima mitmesugused haiguslikud nähud.

Kõigist ettetoodust näeme, et tagajärjed aborti puhul võivad olla väga mitmesugused ja rasked.

Need, keda tabanud on ühel või teisel kujul ohud, kui nad oleksid aimanud tagajärgi, oleksid loobunud astunud sammudest. Võimalikud rasked tagajärjed peavad aga igaüht mõtlema panema ja valima õiget ning normaalset teed — rasedust lõpule kandma ja hoolitsema oma lapse eest, sest ematunne on looduse poolt sissejuurdunud tunne. See on tunne, mis omane igale tervele inimesele.

dy